

Місцеві референдуми можна організувати в межах будь-якої адміністративно-територіальної одиниці України. Рішення референдуму приймає безпосередньо народ, якому належить вища влада в державі. Змінити або скасувати рішення референдуму може лише новий референдум. Місцеві референдуми можуть вирішувати лише ті проблеми, що належать до відання органів місцевого самоврядування, не виходять за межі відповідної території. Є також перелік питань, які не можуть бути винесені на референдум, зокрема, щодо податків, амністії та бюджету, а також питання, що належать до компетенції слідчих і судових органів.

За даними Міністерства юстиції України, за 1991-2009 рр. в Україні було проведено 150 місцевих референдумів. Проте прийняті рішення не завжди були реалізовані (у 9 областях кожне четверте рішення залишилося невиконаним), що обумовлено значними недоліками чинного законодавства щодо виконання рішення місцевих референдумів, та щодо місцевих референдумів взагалі.

Отже, місцеві референдуми є досить затребуваним способом вирішення питання локального значення територіальною громадою. Тому, за потреби суспільства, в першу чергу потрібно створити законодавчу базу, на основі якої буде можлива реалізація права територіальної громади на проведення місцевих референдумів. Зараз це питання знаходиться на розгляді законодавчого органу України, але при цьому не враховується його нагальність.

У Верховній Раді України зареєстровано законопроект № 7082 «Про місцевий референдум». Його було ухвалено в першому читанні ще у квітні 2011 року, і наразі готують до другого. Проте, попри терміновість ухвалення цього законопроекту, є недоліки, які треба виправити у другому читанні. Зокрема, це питання щодо встановлення ліміту на кількість питань, винесених на один референдум, зменшення кворуму, забезпечення рівних умов прибічникам та противникам питання для проведення агітаційної діяльності.

УДК 34 (477)

Навроцький В. О., д.ю.н., професор,
член-кореспондент НАПрН України, м. Львів

ПІДРУЧНИКИ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: ВІД «ПАПЕРОВОЇ» РЕАЛЬНОСТІ ДО ІНТЕРАКТИВНОГО МАЙБУТНЬОГО

Підручники відіграють особливу роль серед усієї літератури з певної галузі знань. Адже вони закладають основи підготовки фахівців (а, часто, цими основами рівень фахових знань і обмежується). У підручниках, з одного боку, має бути відображений існуючий рівень теоретичних досягнень, з іншого, викладені загальноновизнані, аксіоматичні положення.

Вони повинні мати такий обсяг, щоб не відлякувати читачів своєю неосязністю. Якість же підручників позначається не тільки на навчальному процесі, але й відображається у практичній діяльності тих, хто готувався за ними. Повною мірою все наведене стосується і підручників з однієї ключових для підготовки юристів дисциплін – кримінального права України.

Існуючий в Україні стан з забезпеченням підручниками з кримінального права важко оцінити однозначно. Кількість підручників, які вже випущені та випускаються щороку, вражає. За період від відновлення державної незалежності у нашій державі випущено в світ майже сотню видань підручників з цієї навчальної дисципліни. Відомо, що вона (саме як навчальна дисципліна) складається з загальної та особливої частин, відповідно, підручники, переважно, присвячені якійсь одній з цих частин, вкрай невелика частина підручників стосується усього кримінального права. До останньої кодифікації кримінального законодавства вийшло приблизно чверть усіх підручників, їх видання значно активізувалося з прийняттям чинного КК України у 2001 р. Чи не кожен більш-менш значний навчальний заклад прагне видати свій підручник і орієнтує студентів на його використання. Тому можна констатувати, що принаймні кількісно, проблема забезпечення підручниками з кримінального права в Україні вирішена.

Разом із тим, наявність великої кількості джерел не вирішила проблеми, пов'язаної з забезпеченням навчальною літературою з кримінального права України. Суть проблеми – у якості видань, які їх авторами чи видавцями віднесені до рангу підручників з кримінального права.

Переважно, вони написані з позитивістських позицій, коли в основу викладу матеріалу покладено коментування відповідних положень чинного КК. За такого підходу практично всі видані підручники та навчальні посібники з кримінального права за змістом не відрізняються від коментарів до КК, присвячені викладу законодавчих положень, коментуванню тексту кримінального закону.

Відповідно, нестабільність вітчизняного кримінального законодавства тягне за собою постійне видання все нових і нових підручників та перевидання існуючих. Відрізняються вони від попередніх зазвичай не більшою глибиною аналізу раніше піднятих проблем, а лише тим, що у них відображено (прокоментовано) нові кримінально-правові норми, які з'явилися в КК від появи попереднього видання.

Вказаний підхід до підготовки підручників веде ще й до того, що ті чи інші положення висвітлюються статично – так, як вони зафіксовані в чинних на певний момент статтях КК. При цьому не розглядаються питання, які стосуються їх витоків та розвитку, без аналізу залишаються перспективи удосконалення відповідних кримінально-правових норм. Разом із тим, юрист вищої кваліфікації повинен знати не лише чинне право, але й вміти

прогнозувати розвиток законодавства та бути здатним самостійно опанувати законодавчі новели

Ще однією вадою наявної навчальної літератури з кримінального права, є її відірваність від життя. Обсяг матеріалу, присвяченого окремими темам (розділам, главам), зовсім не узгоджується з тим, наскільки часто зустрічаються відповідні питання в правозастосовній практиці. Не виділяються положення, які неоднозначно вирішуються на практиці, викликають труднощі і помилки. Врешті-решт, в підручниках та навчальних посібниках як правило, не наводяться дані про поширеність тих чи інших ситуацій, які вивчаються у відповідному навчальному курсі.

Потрібно відзначити й те, що переважає «односторонній» виклад матеріалу – висвітлюється позиція автора, а про альтернативні підходи навіть не згадується. Водночас, у кримінальному праві є багато нюансів, спірних, навіть взаємовиключних точок зору. І людина, яка звертається до підручника повинна, принаймні уявляти, що у книзі, яка лежить перед нею, викладене далеко не все кримінальне право, що існує величезна кількість інших джерел, у яких обґрунтовуються інші позиції, наводяться переконливі аргументи на їх користь. Що вже говорити про те, що для багатьох авторів підручник є не вершиною наукової кар'єри (як це було традиційно), а, нерідко, першим виданням.

Тому існує потреба переходити до підготовки підручників, які б були позбавлені таких вад. Вихід вбачається у відмові від традиційних видань і створенні інтерактивного джерела. Його переваги вбачаються у такому:

- сучасні студенти націлені на використання електронних носіїв інформації;
- доступ до такого підручника буде скрізь, де є доступ до Інтернету, тобто, якщо не сьогодні, то через рік-два повсюдно;
- обсяг базового матеріалу може бути мінімальним, у межах 150-200 сторінок, що зробить підручник придатним для огляду;
- положення, які повторюються, але стосуються різних тем, можна буде викладати один раз, що забезпечить системність аналізу та викладу матеріалу;
- система інтерактивних та внутрішніх посилань дасть змогу давати розширення у тій частині, яка цікавить конкретного студента. До підготовки таких розширень можуть залучатися фахівці, для яких відповідні питання становлять спеціальний предмет досліджень;
- виникне можливість постійного, а не від видання до видання, оновлення матеріалу;
- можна буде посилатися на нормативно-правові акти, до яких відсилають бланкетні диспозиції правових норм, причому чинні на момент звернення;
- у підручнику такої форми буде змога відобразити позицію практики шляхом посилань на конкретні правозастосовні рішення;

— список літератури можна буде не обмежувати кількома джерелами, а адресувати до усієї існуючої бібліографії.

Перелік переваг підручника в інтерактивній формі можна продовжувати і продовжувати. Водночас, слід давати собі звіт, що його підготовка вимагатиме тривалих зусиль кваліфікованих спеціалістів, а поява — породить цілий ряд нових проблем.

УДК 37.091.3:343

Остапенко Л. А., к.ю.н., доцент,
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій,
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ПРОФІЛЮ

Особливий інтерес викликають інновації або інноваційні процеси у сфері освіти. Для цього є ряд передумов. Зокрема, вища школа з її класичним підходом навчання, який відображає порядок проведення лекційних, практичних (семінарських) занять, лабораторних робіт, написання рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт, не може підтримувати високий рівень підготовки спеціалістів в умовах інтенсивного інформаційного потоку та загальнодоступності інформації, залишаючись вірною своїм традиціям. Упровадження інновацій в освіту та удосконалення традиційного педагогічного процесу, його трансформація, комплексність видозмін у вищій школі є актуальними та визначаються не лише на нормативному рівні, а й є предметом дослідження вітчизняних науковців [1; 2].

Кримінальне право та ряд суміжних дисциплін кримінально-правового профілю мають свій предмет дослідження, являють собою потужний науково-теоретичний та практичний комплекс, засвоєння якого є важливою складовою підготовки спеціаліста-правознавця як на факультетах, так і у юридичних вузах країни. Це базова галузь права, вивчення якої має на меті забезпечення майбутніх юристів знаннями та навичками в галузі основних прав людини — захисту права на життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість особистості, власність, а також захисту від злочинних посягань та забезпечення охорони конституційних основ держави та суспільства.

Негативна динаміка збільшення кількості процесуальних порушень з боку працівників правоохоронних органів, при здійсненні своїх повноважень, обумовлена низкою причин, зокрема: нові соціально-економічні умови, пов'язані з підприємницькою діяльністю, ринком праці, розшаруванням суспільства за майновою ознакою тощо; відставанням/недосконалістю законодавчої бази від соціально-економічних процесів, які стрімко розвиваються; керівництво діяльністю співробітників